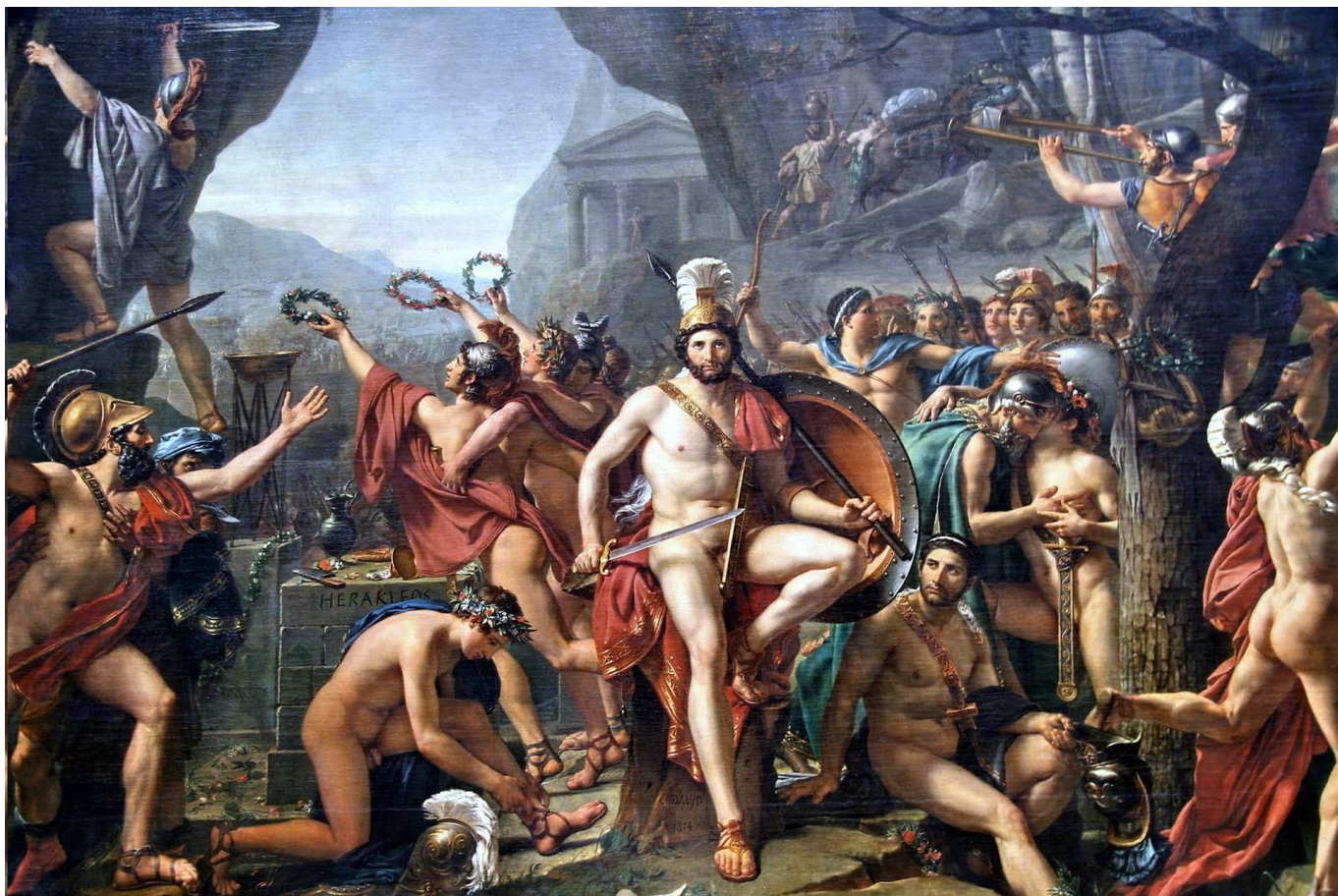

Wojny Greków z Persami

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Ajschylos, *Persowie*, w. 153–173, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2019.

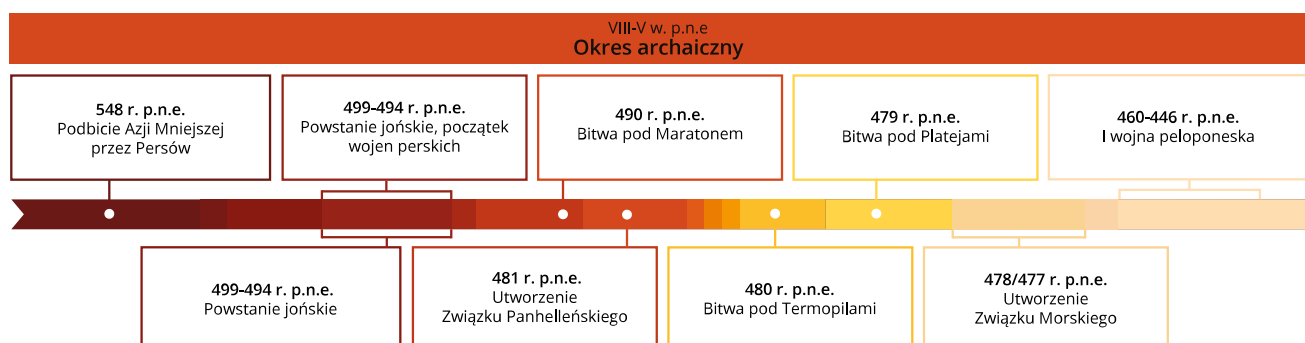

Wojny Greków z Persami

Leonidas pod Termopilami – obraz Davida z 1814 r.

Źródło: Jacques-Louis David, Wikimedia Commons, domena publiczna.

W 548 r. p.n.e. Persowie podbili Azję Mniejszą i ustanowili tyranów w jońskich poleis, co tamtejsi Grecy uznali za pogwałcenie ich wolności. W 500 r. p.n.e. w Milecie, Efezie i innych miastach jońskich wybuchło powstanie, w wyniku którego tyrani zostali obaleni. Jonowie zaapelowali o pomoc do wszystkich Greków, niewielkie posiłki przybyły jednak tylko z Aten.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

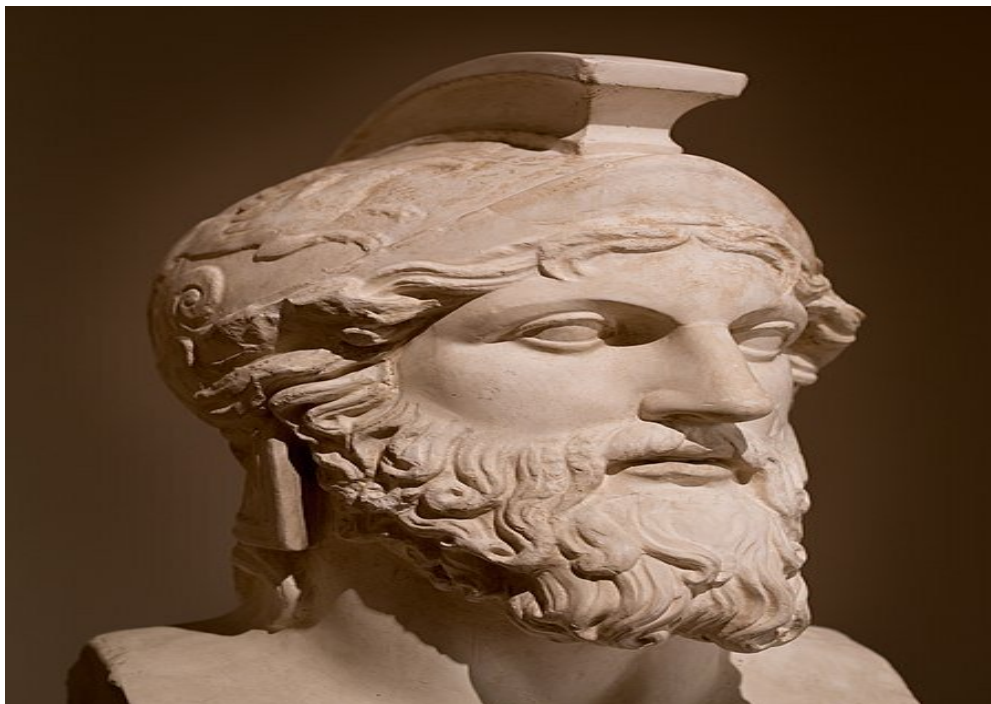
Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym był Związek Panhelleński i jaką rolę odgrywał w walce Greków z Persami,

- Omówisz wyprawę Kserksesa oraz najważniejsze bitwy lądowe i morskie
- Porównasz Związek Panhelleński i Związek Morski i wyjaśnisz znaczenie tego ostatniego w dalszych dziejach greckich polis

Wojny Greków z Persami

Po sześciu latach armia perska zdobyła Efez i Milet, tłumiąc [powstanie](#) jońskie, a w 490 r. p.n.e. w odwecie za wsparcie zbuntowanych Jonów [Persowie](#) pod dowództwem Datysa (wodza króla Dariusza I) wyruszyli przeciw Atenom. Do bitwy doszło pod Maratonem, gdzie Ateńczycy, dowodzeni przez Miltiadesa, odnieśli wspaniałe zwycięstwo.

Miltiades (ok. 554–488 p.n.e.) – polityk i wódz ateński, zwycięzca spod Maratonu. Według legendy jeden z Ateńczyków po maratońskim triumfie w pełnej zbroi pobiegł z dobrą wieścią aż do oddalonych o ponad 42 km Aten, co przyptacił śmiercią z wycieńczenia.

Źródło: Petar Milošević, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Leonidas – król Sparty (w latach ok. 490–480 p.n.e.), bohaterski obrońca Termopil. Rzeźba z Muzeum Archeologicznego w Sparcie.

Źródło: Benutzer:Ticinese, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Wkrótce w Attyce odkryto złoża srebra. Początkowo dochody z kopalni dzielono między Ateńczyków, lecz Temistokles, czołowy polityk ateński, przewidując kolejny atak Persów, przekonał współobywateli, aby przeznaczyć je na budowę floty.

Wojny Greków z Persami (500–479 r. p.n.e.). Wskaż miejsca, gdzie doszło do najważniejszych starć w czasie wyprawy Kserksesa. Co je łączy?

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., Stentor, licencja: CC BY-SA 3.0.

Pod koniec lat 80. V w. p.n.e. do Grecji dotarły wieści o wielkich przygotowaniach wojennych podjętych przez króla perskiego Kserksesa. Nie ulegało wątpliwości, że Persowie zamierzają wyprawić się przeciw Helladzie. W 481 r. p.n.e. część państw greckich utworzyła **Związek Panhelleński** pod egidą Sparty. Spora grupa *poleis* zachowała jednak neutralność i oczekiwała na dalszy rozwój wydarzeń. W 480 r. p.n.e. Kserkses wyruszył na czele ogromnej armii. Aby mogła się ona przeprawić przez cieśninę Hellespont, dzielącą Europę i Azję, specjalnie zbudowano most. Najpierw Persowie zajęli leżącą na północy Grecji Tesalię. Grecy postanowili stawić im opór w górskim wąwozie Termopile. Ich wojskami dowodził król spartański Leonidas. W obozie helleńskim znalazł się jednak zdrajca, który przeprowadził wojska perskie na tyły Greków. Leonidas odesłał więc większość swej armii. Z około tysiącem żołnierzy (w tym z 300 spartiatami) stawił czoło Persom i poniósł śmierć.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DfvUOXqxi>

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Wojny Greków z Persami.

Polecenie 1

Zastanów się, jakie znasz przykłady współczesnych nawiązań do tradycji i legend związanych z bitwami pod Maratonem i w Termopilach.

Triera (trójrzędowiec) to zwrotna, stosunkowo szybka galera z trzema rzędami wiosł. Triery budowane były od połowy VII w p.n.e. Miały długość ok. 40 m i szerokość 3-5 m. Załoga składała się ze 170 wioślarzy, 13 marynarzy, sternika, trierarchy (dowódcy), jego pomocników oraz muzyka, który wybijając rytm, kierował pracą wioślarzy. Dodatkowo w trakcie wojen na trierze znajdowali się także hoplici (w liczbie 10-40) oraz łucznicy (w liczbie 4-5). Główną bronią triery był jednak ciężki dziób, często okuty brązem, który służył jako taran. Okręty te były też idealne dla taktyki abordażu. Jaką taktykę wojenną stosują triery przedstawione na ilustracji?

Źródło: AKG/East News, Archiwum Rzeczpospolita.pl, tylko do użytku edukacyjnego.

Płaskorzeźba z pałacu w Persepolis. Jej twórca przedstawił perskiego króla Kserksesa jako wyraźnie większego od podtrzymujących baldachim służących. Wymień elementy tego przedstawienia, które świadczą o majestacie monarszym.

Źródło: Jona Lendering, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Po przejściu Termopil Kserkses skierował się do Attyki. Ateńczycy za radą Temistoklesa opuścili miasto. Persowie weszli do opustoszałych Aten i je zniszczyli. We wrześniu 480 r. p.n.e. u wybrzeży Salaminy flota grecka, dowodzona przez Temistoklesa i złożona w znacznym stopniu z okrętów ateńskich, rozgromiła flotę perską. Kserkses wycofał się do Azji, pozostawiając w Grecji potężną armię lądową. W 479 r. p.n.e. pod Platejami w Tesalii świetne zwycięstwo odniósł regent spartański Pauzaniaś, głównie dzięki męstwu spartiatów. Po pokonaniu Persów Pauzaniaś oswobodził całą Grecję. W tym samym roku kolejne zwycięstwo w bitwie morskiej – pod Mykale u wybrzeża Jonii – otworzyło Grekom drogę do Azji. Miasta jońskie zostały wyzwolone spod władzy Persów.

Zwycięstwo poróżniło sprzymierzeńców.

Między Spartą a Atenami wybuchły niesnaski, które doprowadziły do rozpadu [Związku Panhelleńskiego]. W 478 r. p.n.e. Ateny stworzyły swój własny [Związek Morski](#), którego siłą była potężna flota. *Poleis* stowarzyszone w Związku Morskim płaciły składki pieniężne deponowane w skarbcu na wyspie Delos, niektóre współtworzyły także związkową flotę. Sparta przewodziła [Związkowi Peloponeskiemu](#). Dalsze dzieje Grecji upływały pod znakiem ostrej rywalizacji między Spartą a Atenami o hegemonię nad wszystkimi Hellenami.

Hopliti uzbrojeni byli we włócznię (ok. 3 m długości), krótki miecz, tarczę, hełm, pancerz i nagołenice. Wskaż te elementy na ilustracji.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ciekawostka

Falanga

Współczesna rekonstrukcja falangi hoplitów

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ten styl wojenny w państwach Grecji pojawił się w VII w. p.n.e.

To zwarty, liniowy szyk bojowy. Falangę tworzyli żołnierze piechoty – hoplici, którzy ustawiali się wzdłuż frontu w linii składającej się najczęściej z 8-12 szeregów, jeden za drugim. Gdy w pierwszym rzędzie ginął hoplita jego miejsce natychmiast zajmował żołnierz z drugiego szeregu. Podczas starcia do walki przystępowały jedynie pierwszy i drugi szereg, a pozostałe napierały na walczących uniemożliwiając im odwrót. Kluczowy moment bitew polegał na starciu dwóch walczących na całej linii falang.

Polecenie 2

Wyjaśnij, dlaczego Grecy, chociaż nie mieli jednego państwa, odparli najazd perski.

Słownik

Persowie

lud stanowiący trzon mieszkańców współczesnego Iranu oraz zamieszkujący w niewielkiej liczbie Afganistan, Irak, Arabię Saudyjską i Bahrajn

powstanie

zbrojne wystąpienie narodu lub jakiejś grupy w obronie swojej wolności

polis

(l. mn. *poleis*) w starożytnej Grecji: miasto-państwo, w którym wszelkie istotne decyzje były podejmowane przez zgromadzenie ludowe

Związek Morski

w starożytnej Grecji sojusz (symmachia) łączący Ateny z greckimi państwami Morza Egejskiego

Związek Panhelleński

(Związek Hellenów) sojusz 31 państw greckich pod przewodnictwem Sparty, miał on koordynować greckie wysiłki zmierzające do odparcia perskiej inwazji

Związek Peloponeski

w staroż. Grecji sojusz zbrojny obejmujący większość państw Peloponezu pod hegemonią Sparty, ukształtowany ostatecznie w 2. poł. VI w. p.n.e.

Słowa kluczowe

Persowie, falanga, hoplici, Grecja, Maraton, Plateje, Salamina, Termopile, wojna grecko-perska, Związek Panhelleński

Bibliografia

Ajschylos, *.Persowie*, w. 153–173.

Oxford. *Wielka Historia Świata*, t. 2, *Cywilizacje Bliskiego Wschodu: Anatolia – Persja*, Warszawa 2005.

Ziółkowski A., *Historia powszechna. Starożytność*, Warszawa 2010.

D. Musiał, *Świat grecki: od Homera do Kleopatry*, Warszawa 2008.

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Zapoznaj się z osią czasu, a następnie wykonaj polecenia.

Polecenie 2

Na podstawie wiedzy wyniesionej z lektury zamieszczonych wyżej tekstów źródłowych uszereguj poniższe wydarzenia w kolejności chronologicznej:

bitwa pod Termopilami

powstanie jońskie w Azji Mniejszej

zdobycie Miletu przez Persów

bitwa pod Salaminą

bitwa pod Platejami

objęcie władzy przez Kserksesa w Persji

bitwa pod Maratonem

zdobycie i spalenie Aten

Polecenie 3

W roku 2006 odbyła się premiera najśłynniejszego dotąd filmu na temat wojen grecko-perskich pt. *300*. Na całym świecie wielką karierę zrobiła scena, w której król Sparty Leonidas, oburzony zachowaniem posła perskiego żądającego „ziemi i wody”, zrzucił go do studni. Poniżej zamieszczono jeden z przykładów, jak kultura popularna zaadaptowała tę scenę.

Źródło: Bersam, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Na podstawie tekstów źródłowych przedstawionych na osi czasu oceń, czy takie wydarzenie rzeczywiście miało miejsce w miesiącach bezpośrednio poprzedzających bitwę pod Termopilami. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do tekstu źródłowego.

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i odpowiedz na pytania.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DE6zslRDy>

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Wojny Greków z Persami.

Polecenie 2

Wymień pozostałości po wojnie Greków z Persami, jak je zidentyfikowano? Czego są świadectwem?

Polecenie 3

Wyobraź sobie, że jesteś archeologiem i szukasz pozostałości po wojnie Greków z Persami. Przestudiuj mapę i odpowiedz na pytanie, gdzie szukałbyś zabytków archeologicznych.

Polecenie 4

Zapoznaj się z mapą i wykonaj ćwiczenia.

Wojny Greków z Persami (500–479 r. p.n.e.).

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., Stentor, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wymień państwa, które podjęły walkę z Persami, i te, które sprzymierzyły się z najeźdźcą.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 2

Których państw było więcej? Zastanów się, jaka była tego przyczyna.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 3

Podczas inwazji Persów na Grecję właściwą w 480 r. p.n.e. Hellenowie dyskutowali między sobą dwa plany obrony przed najeźdźcą. Jeden zakładał stawienie czoła Kserksesowi w wąwozie Termopile, drugi – na Przesmyku Korynckim. Na podstawie zamieszczonej wyżej mapy wyjaśnij, dlaczego to właśnie w Termopilach postanowiono zorganizować wstępną obronę Grecji.

Twoja odpowiedź

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenie.

((Ajschylos

Persowie

Ścigają nieustannie nocne mnie widzenia
Bez liku, odkąd syn mój, zgromadziwszy wojska,
Zagładą grożąc, wkroczył do Hellady kraju.
Lecz nigdy tak wyraźnie, jak minionej nocy,
Nie było dotąd żadne. Słuchaj mej powieści!
Ujrzałam przed oczyma dwie niewiasty, obie
We wspaniałych szatach: jedna perskim ozdobiona
Odzieniem; druga zasię strój dorycki miała;
A wzrostem i urodą nienaganną wszystkie
Przechodząc białogłowy czasów tych, siostrami
Spółplemiennymi były i, jak los padł, jedna
W ojczyźnie greckiej, w perskiej druga zamieszkała,
Te, jak mi się zdawało we śnie, wszczęły z sobą
Waśń, poróżniwszy się, a syn mój, słysząc o tym
Powstrzymał je, łagodził, do rydwanu zaprzągnął
Swojego i na kark jarzmo onym włożył.
I jedna pięknym rzędem pyszniąc się, powolnie
Lejcami się kierować dała, druga zasię
Rzucając się, rękoma koński rząd rozdziera
Zerwane lejce zrzuca i druzgoce jarzmo.
Z rydwanu spada syn mój; [...].

Źródło: Ajschylos, *Persowie*, w. 153–173, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2019.

Zamieszczony wyżej cytat to fragment dramatu greckiego tragika Ajschylosa, w którym Atosa, matka Kserksesa, opowiada o widzeniu sennym, jakiego doświadczyła poprzedniej nocy.

Zinterpretuj je w oparciu o wiedzę wyniesioną z niniejszej lekcji.

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Wojny Greków z Persami

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

III. Świat starożytnych Greków. Uczeń:

3) opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia, czym był Związek Panhelleński i jaką rolę odgrywał w walce Greków z Persami;
- omawia wyprawę Kserksesa oraz najważniejsze bitwy lądowe i morskie;
- porównuje Związek Panhelleński i Związek Morski i wyjaśnia znaczenie tego ostatniego w dalszych dziejach greckich *poleis*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;

- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Wojny Greków z Persami”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.

Faza wstępna:

1. Wyświetlenie na tablicy tematu zajęć, ustalenie celu lekcji i kryteriów sukcesu.
2. **Raport z przygotowań.** Nauczyciel za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. kto zapoznał się z udostępnionym e-materiałem.
Nauczyciel poleca uczniom przygotować w parach pytania z nim związane. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z tematem lekcji?

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Jeżeli przygotowanie uczniów do lekcji jest niewystarczające, nauczyciel prosi o indywidualne zapoznanie się z treścią w sekcji „Przeczytaj”. Każdy uczestnik zajęć podczas cichego czytania wynotowuje najważniejsze kwestie poruszone w tekście. Następnie wybrani uczniowie odczytują na głos swoje notatki.
2. **Praca z multimedium („Linia chronologiczna”).** Uczniowie na podstawie przeczytanego tekstu oraz informacji zawartych w medium w sekcji „Linia chronologiczna” układają pytania do quizu dla innych grup. Nauczyciel wraz z uczniami określa zasady rywalizacji i punktowania dobrych odpowiedzi (np. gra na

czas lub na ilość poprawnych odpowiedzi). Przeprowadzenie gry w klasie. Nauczyciel lub wybrany uczeń dba o prawidłowy przebieg quizu zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Nauczyciel nagradza zwycięską drużynę, np. ocenami z aktywności.

3. **Praca z drugim multimedialnym („Film + Sprawdź się”).** Nauczyciel czyta treść poleceń 2 oraz 3 i prosi uczniów, aby w parach przygotowali rozwiązanie na podstawie materiału, który zaraz zostanie wyświetlony na tablicy.
4. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Nauczyciel przechodzi do sekcji „Film + Sprawdź się”. Zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia od 1 do 3 – od najprostszych do najtrudniejszych – i będą to robić wspólnie. Wybrana osoba czyta po kolei polecenia. Po każdym przeczytanym poleceniu nauczyciel daje uczniom określony czas na przygotowanie się, a następnie ochotnik udziela odpowiedzi. Reszta uczniów ustosunkowuje się do niej, proponując swoje pomysły. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego uczniowie się nauczyli?
2. Nauczyciel nadzoruje pracę uczniów pod kątem realizacji celu: wybrany uczeń omawia wyprawę Kserksesa oraz najważniejsze bitwy lądowe i morskie. Uczeń wyjaśnia także, czym był Związek Panhelleński i jaką rolę odgrywał w walce Greków z Persami; porównuje Związek Panhelleński i Związek Morski i wyjaśnia znaczenie tego ostatniego w dalszych dziejach greckich polis.
3. Uczniowie, pracując w parach, tworzą krzyżówkę podsumowującą zajęcia. Pary siedzące obok siebie wymieniają się krzyżówkami i je rozwiązują.
4. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy.

Praca domowa:

1. Zaproponuj inne materiały źródłowe do tematu lekcji „Wojny Greków z Persami”.
2. Wykonaj ćwiczenie nr 4: „Zapoznaj się z fragmentem, a następnie wykonaj polecenie” z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały źródłowe:

Ajschylos, *Persowie*. w. 153–173.

Oxford. *Wielka Historia Świata*, t. 2, *Cywilizacje Bliskiego Wschodu: Anatolia – Persja*, Warszawa 2005.

Ziółkowski A., *Historia powszechna. Starożytność*, Warszawa 2010.

D. Musiał, *Świat grecki: od Homera do Kleopatry*, Warszawa 2008.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z sekcją „Linia chronologiczna”, aby przygotować się do późniejszej pracy.
- Materiały z sekcji „Linia chronologiczna” mogą być wykorzystane w trakcie lekcji do pracy uczniów w parach lub samodzielnie. Cały e-materiał może być wykorzystany do realizacji zajęć metodą odwróconej klasy. W szkole następuje czytanie i ocena koleżeńskich opracowań uczniów.